

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

عامل: متن قوانین - تصویرنامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی - مذاکرات مجلس سنا
انجمن علمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بهمن نامه ها - آکادمی رسمی و قانونی سؤالات

سال ششم - شماره ۱۵۵۰

پنجشنبه

۱ شنبه ۲۸ خرداد ماه ۱۳۲۹

صفحه ۱

دوره شانزدهم قانونگذاری

شماره مسلسل ۴۵

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۴۵

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز سه شنبه ۲۳ خرداد ماه ۱۳۲۹

فهرست مطالب:

- ۱) تصویب صورت مجلس جلسات ۱۸ و ۲۱ خرداد ماه
- ۲) بیانات ذیل از دستور آقایان، دکتر مصدق و اسلامی
- ۳) معرفی آقای صادق وثیقی بوزارت اقتصاد ملی و بیانات آقای نخست وزیر راجع

به نفت

۴) بیانات آقایان جمال امامی، نیپور ناش، شوشتری بعنوان ماده ۹۰ آئین نامه

۵) تقدیم یک فقره لایحه بوسیله آقای اردلان وزیر کشور

۶) تقدیم یک فقره لایحه بوسیله آقای دکتر اقبال وزیر راه

۷) انتخاب یک نفر منشی

۸) تقدیم یک فقره لایحه بوسیله آقای فروزان معاون وزارت دارائی (۹) ختم جلسه بعنوان تنفس مجلس دو ساعت و ۳۰ دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید . . .

۱- تصویب صورت مجلس جلسات ۱۸ و ۲۱ خرداد ماه

رئیس - مورد اسمی غائبین قرائت میشود (شرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه آقایان، جناب اکبر امامی امیری حسین فرهودی - محمد علی منصف - جواد گنجی - مسگر صاحب جمع - عبدالعزیز مجتهدی - ابوالقاسم امینی - علی اصغر سر نیب زاده - دکتر یوسف مجتهدی دکتر محمد علی هدایتی - امیر نصرت اسکندری - احمد حمیدیه - عباد تربتی - ابوالفضل حاذقی

حکیمی - طباطبائی

غائبین بی اجازه - آقایان: دکتر مصباح زاده -

شکرالله صفوی - ابوالفتح فخرمان - عبدالحمید سالار

سهندی - دکتر عبدالعزیز طباطبائی - حسن اکبر -

دکتر احمد سید امامی - لطفعلی معدل - عبدالوهاب

اقبال - جواد مسعودی

رئیس - نسبت بصورت مجلس روز ۱۸ و ۲۱

نظری هست؟ پیرماتید آقای آشتیانی زاده

آشتیانی زاده - در جلسه گذشته ثبت نام کردم

که قبل از دستور یک اظهاراتی راجع به اجعاف و

ظلم لایفتری که به این دانشجویان دانشکده پزشکی میشود عرض کنم از طرفی آقایان نمایندگان و خود دولت هر روز اینجا حاضر میشوند و میگویند دستهای مرموزی در کار است و آنتریک و تهریک در تمام شئون و در تمام دستجات می کنند از طرفی رئیس دانشکده پزشکی خودش یک روز دانشجویان را تهریک میکند وقتی که کار وزارت را به او رسیده می دهند خودش بر علیه دانشجویان قیام می کند (رئیس - نسبت بصورت جلسه بفرمائید) جلسه گذشته بنده ثبت نام کردم بعد فهمیدم چه شد که آن اجازه ها از بین رفت در صورتیکه آن اجازه ها باید برای این جلسه محفوظ بماند .

رئیس - گفته نشده که میباید برای بعد اگر گفته نشود باید روز بعد ثبت نام کرد

آشتیانی زاده - در هر صورت بنده از دولت خواستم که اینجا حاضر شود و یک جواب قانع کننده بیا راجع بدان دانشجویان دانشکده پزشکی بدهد اگر غیر از این باشد در جلسات دیگر این موضوع را طرح میکنم و گمان میکنم که اغلب نمایندگان محترم هم نسبت باین موضوع باینده موافق باشند که باید نسبت بکار دانشجویان پزشکی تصمیم عاجلی گرفته شود و الان هم بنده اطلاع یافتم پلیس وارد مریضخانه وارد دانشکده شده و آنها را با اسلحه تهدید میکنند

رئیس - آقای شوشتری

شوشتری - عرض بنده مربوط بصورت جلسه است عرض کنم کدر صورت مجلس بنده را غائبی اجازه نوشته اند در صورتیکه بنده اجازه خواستم منتفی ممکن است بن جواب داده شود که این اجازه را باید کمیسیون هرایض تصویب کند اما میخواستم سؤال کنم اگر کمیسیون هرایض (حکیمی - کمیسیون

عین مذاکرات مشروح سید و پنجمین جلسه از دوره شانزدهم قانونگذاری

اداره تدوین و تحریر صورت مجلس

نشده است استعفا میکنم که اصلاح شود .
رئیس - اصلاح میشود، آقای تیمور تاش
 فرمائید .
تیمور تاش - بنظر بنده اصولا گاهی اتفاق میافتد که بر حسب موقعیت و جریانیکه در پیش است باید بشود از جود و خشکی این نظامنامه تا حد امکان گاست بهینمناسبت با وجود اینکه بنده پیروز حق صحبت داشتم چون موضوعی در میان بود که آقای فرامرزی میخواستند اظهار نظر بکنند بنده قسمتی از وقت خود را دادم به آقای فرامرزی و بقیه من کار بنی نکردم و لازم بود که ایشان آن بیانات را بفرمایند و بعد حق من محفوظ بود مخصوصاً آقای دکتر معظمی در آن جلسه فرمودند که حق شایر برای این جلسه محفوظ خواهد ماند و شما میتواند صحبت های خود را بیان کنید اینستکه بنده میخواستم عرض کنم که اگر بایستی امروز نطق قبل از دستور بشود ماها مقدم هستیم چون آقای دکتر معظمی که جلسه را اداره میکردند اینطور اظهار نظر فرمودند .
رئیس - من بصورت جلسه نگاه کردم اینطور نیست بنا بر این هر کس هر روز تبت نام میکند در آن روز میتواند صحبت بنماید، آقای فرامرزی نظری دارید .
فرامرزی - بنده خیر .
رئیس - يك نفر کسر است برای تصویب صورت مجلس بعد تصویب میشود (در این موقع همه کافی شد) صورت مجلس جلسات ۱۸ و ۲۱ - خرداد تصویب شد. آقای الهیار صالح فرمائید .
۲ - بیانات قبل از دستور آقایان: دکتر مصدق، اسلامی
صالح - بنده اینکه تبت نام کرده بودم برای قبل از دستور راجع به مطالباتیکه (رئیس - نمی فرمائید پشت تریبون) درباره لوله کشی تهران شده و دو سه موضوع دیگر چون آقای دکتر مصدق مطالب لازمتری دارند وقت خود را بایشان میدهم .
رئیس - آقای دکتر مصدق فرمائید .
دکتر مصدق - بنده قبلا لازم میدانم بجناب آقای وثیقی که گمان میکنم بجای آقای وزیر دارائی آمده اند عرض بکنم و از ایشان خواهم بکنم که همان رویه سلف خود را تعقیب بکنند .
وثیقی - بنده یوزارت دارائی نیروم .
دکتر مصدق - نیروید بسیار خوب پس کجا تشریف میبرید ؟
وثیقی - وزارت اقتصاد ملی .
دکتر مصدق - در جلسه چهارم خرداد ۲۲۹ ضمن نطق خود اشاره نمودم که سید رزم آراء وسایلی فراهم میکند که نخست وزیر بشود و اکنون بعضی اشخاص مطلع اینطور اظهار میکنند که در آتیه نزدیک یعنی ممکن است در ظرف همین هفته کابینه منصور استعفا دهد و ایشان خلعت این مقام را بر تن کنند .
 این است که لازم میدانم با صدای بلند نه تنها بگوش ملت ایران بلکه بسع عالمیان برسانم که ما

نمایندگان چه ملی تا روح درین داریم باشکول چنین دولتی مخالفت میکنیم و هیچ وجه دواتی را که ایشان در راس آن واقع شوند در این مجلس قبول نمیکنیم (قائم - صحیح است) و در همان جلسه عرض آقایان نمایندگان رسانیدم اگر هیچیک از اصول قانون اساسی و سنن پارلمانی در این کشور عملی نشده رای عدم اعتماد و رای تامل که از اصول قانون اساسی و سنن پارلمانی است اجرا شده است و من تعجب میکنم که آقای منصور در حضور نمایندگان و در جلسه هفتی اینطور اظهار کنند « اهلحضرت الان هم این منظور را تأمین میکنند منتهی به صورت رای گرفتن و اکثریت معین کردن بلکه بصورت تبادل نظر استمزاج و مذاکره میفرمایند با رؤسای فراکسیونها با لیدرهای مجلس زمینه که بدستان آمد تصمیم میفرمایند بر اینکه تأمین بشود این همکاری منظور این است که این مطلب را نباید بصورت نقض یکه اصلی تلقی کرد همان منظور بصورتی فراهم میآید که مطلوب حاصل است و مراسم طولانی هم ندارد »
 که بسیار تعجب است بجای اینکه نخست وزیر دولت مشروطه که باید حامی اصول قانون اساسی و سنن پارلمانی باشد اظهاراتی در مجلس بکند که با هیچ اصلی و با هیچ سنتی تطبیق نکند .
 من از آقای نخست وزیر سؤال میکنم اگر خود ایشان از اشخاصی که بهراحت لهجه در این مملکت معروفند سؤال کنند منصور چطور آدمی است آیا غیر از تمجید و تشریف حرف دیگری میشوند ولی اگر شخص دیگری در غیاب ایشان بیرون منصور چطور آدمی است ممکن است چیزهای دیگری بگویند .
 سنن پارلمانی را نمی توان بپیل واراده شخصی تغییر داد و رای مغفی هر کسی آزاد است عقیده خود را اظهار کند ولی از نمایندگان محترم سؤال می-کنم رئیس فراکسیون یا لیدرهای مجلس که نظر دارند مورد توجه واقع شوند و در انتخابات آتیته از حمایت رئیس ستاد کاملاً برخوردار گردند آیا ممکن است شهادت بخرج داده هلنا با روی کار آمدن حکومت قدرتی مخالفت کنند؟
 اینکه ره را چنان رویم که رهروان رفته اند و بجای اینکه ما مردم را آزاد بگذاریم که از تمذیبات این دستگاه فاسد و از عدم رضایتی که سرتاسر این کشور را گرفته است شکایت کنند تا اینکه راهی برای اصلاحات و بهبود حال مردم و عدالت اجتماعی بدست آوریم (با حالت تأثر) بدست تشکیل دوات دیکتاتوری و بر سلطه محدودیتهایی که این رژیم منحوس دارد میخواستیم باز نیم قرن ملت ایران را تحت اسارت بگذاریم . من عاقبت اینکار را نه صلاح ملت و نه در صلاح اهلحضرت همایون شاهنشاهی هیچ کدام نمی دانم و در خانه عرض می کنم که تا ما نمایندگان چه ملی در این مجلسیم با هر گونه دولتی که روی اصول دموکراسی و سنن پارلمانی تشکیل نشود مخالفیم و از هر گونه

فداکاری در این مبارزه ولو بقیمت جان ما تمام خود خود داری نداریم (مکی - باید از روی جازمه های ما عبور کنند تا بتوانند دیکتاتوری ایجاد نمایند)
 این بود مطالبی که من از طرف فراکسیون چه ملی فراکسیون وطن بومی نمایندگان چه ملی به عرض مجلس شورای ملی رسانیدم ولی اکنون خود مطالبی دارم و طرحی تهیه کرده ام و بعرض می رسانم و قرائت میکنم و از آقایان خواهش میکنم که نهایت توجه را بطرح من مبذول بدارند من نمیخواستم این طرح را امروز در این مجلس مطرح کنم برای اینکه آقایان را در حال نگرانی میگذارم تا قانون انتخابات ، قانون مطبوعات ، قانون حکومت نظامی در این مجلس تصویب شود یکی از آقایان نمایندگان روزی بمن گفت که باز ما مجبوریم که این قانون انتخابات را بصورتی تصویب کنیم که دولت تصور کند اگر مجلس را منحل نمود نتواند نمایندگان بیبیل خود باین مجلس روانه کند و من هم روی همین اصل گفتم سکوت اختیار میکنم و حرف نیز نم تأمل میکنم تا اینکه لایحه قانونی دولت راجع به انتخابات و مطبوعات و قانون حکومت نظامی که نخست وزیر جرات نکرده است تا اکنون بمجلس بیاورد و تصویب بکنند ولی اکنون عرایضی دارم که باید عرض بکنم و امیدوارم که نمایندگان مجلس از اصلاح مملکت خارج نشوند و برای من توجه کنند و ملت ایران را از عملیات خود راضی بدارند ملت ایران در بند این نیست که نماینده حقیقی درین مجلس ، البته در بند هست ملت ایران آرزو مند هست که نمایندگان حقیقی خود را در این مجلس بفرستند ولی اگر نمایندگان آمدند که نمایندگان آنها مورد تصویب ملت ایران نبوده است اگر درین مجلس حکاری صلاح ملت بکنند نمایندگان ملت هستند این را بدانند من خود را نماینده ملت میدانم اما اگر من در این مجلس خیانت بکنم روح ملت از من بیزار است ملت بهیچوجه بمن با نظر خوب نگاه نمیکند ولی اگر يك کسی نماینده ملت نباشد ولی در این مجلس بملت خدمت بکنند ملت ایران او را نماینده خود میدانند (صحیح است) این مسئله نمایندگان مثل يك عقد فضولی است يك کسی يك نماینده مآذونی اجازه بدهد که معامله ای برای او بکنند اگر معامله بضرر او تمام شد از نماینده مآذون راضی نیست .
 ولی اگر يك نماینده غیر مآذونی يك معامله خوب ، يك معامله صحیح بکند در صلاح کسی آن شخص آن نماینده غیر مآذون را با نهایت خوبی تلقی میکند و معامله او را قبول میکند پس عقیده من اینست (شوشتری - اما نباید سیره بشود) منظورم اینست که اگر امروز آقایانی که در این مجلس هستند باید توجه بکنند یعنی عده ای توجه بکنند که از چه راهی بمجلس آمده اند خدمت بملت واجب است وقتی که يك چیزی واجب شد مقدمه واجب هم واجب است افرادی هست که آقایان از چه راهی وارد میشوند ولی وقتی که آمدند در این مجلس و گفتند که ما نماینده

ملت هستیم باید کاری بر خلاف مصالح ملت نکنند اینست عرایض من و استعفا میکنم که تا حالا همینطور که سکوت اختیار کردید حرف نزدیم ، باز هم در عرایض من سکوت اختیار نفرمائید حرف نزدیک ببینید که من چه عرض میکنم و در صلاح ملت چه پیشنهادی میکنم .
رئیس - جناب آقای دکتر مصدق وقت شما تمام است و نوبت آقای نریبان است .
نریبان - بنده وقت خود را به آقای دکتر مصدق میدهم .
رئیس - بسیار خوب بفرمائید آقای دکتر مصدق .
دکتر مصدق - در ۱۸ مهرماه ۲۲۸ دهنوی شده بود که عده ای از آقایان مدیران جرائد در خانه من جمع شدند و برای جلوگیری از دخالت دولت در انتخابات دوره ۱۶ تقنینیه تبادل نظر نموده و تصمیمی اتخاذ نمایند .
 از این مدعوی آقایان ذیل برای این کار با اکثریت آراء انتخاب شدند:
 آقای جلالی نائینی مدیر روزنامه کشور
 « عباس خلیلی » اقدام
 « مهندس زیرک زاده » جبهه
 « مهدی نوری » داد
 « دکتر حسین فاطمی » باختر امروز
 « احمد ملکی » ستاره
 « حسین مکی یکی از دعوت کنندگان و اکنون دبیر جبهه ملی .
 آقایان منفصله الاسلامی فوق در جلسه بعد باین جانب اختیار دادند آنچه در صلاح مملکت میدانم آن عمل کنم و این جانب هم از مردم طبقات شهر دعوت نمودم که قبل از ظهر جمعه ۲۲ مهرماه مقابل کاخ سلطنتی حاضر شوند و همگی باتفاق عرض حال خود را از اقدامات بیرویه و خلاف قانون دولت ساهد به پیشگاه اهلحضرت همایون شاهنشاهی تقدیم کنند .
 بعد از انتشار دعوت مزبور دولت تصمیم گرفت که با ما مخالفت کند و روی این نظر سرتیب صفاری رئیس اداره شهر بانی وقت اعلامیه ای صادر نمود و بما نسبت ماجراجویی داد .
 اگر عرض کنم شبی که فردای آن میخواستیم بکاخ سلطنتی برویم بر من چه گذشت و آنی از فکر خونریزی و کشتاری که احتمال داده میشد واقع شود راحت نبوده ام خلاف عرض شده ولی چون شروع بیک مبارزه ملی شده بود عقب نشینی مورد نداشت و بخود میگویم که تا من و يك عده ای در راه آزادی از بین میرویم ملت ایران بهیچوقت روی آسایش نخواهد دید و باستفاده از حق ملی و حیاتی خود نایل نخواهد شد ولی باین حال راضی نمیشدم که دعوت من منجر بخونریزی و قتل عده ای بیگناه بشود سعی می کردم حتی المقهور پیش آمدنی نکنم که مخالفین آزادی آن را وسیله پیشرفت مقصود خود قرار دهند و بجای اینکه ما میخواستیم از معدودیت هائی که برای ما درست

کرده اند خلاص شویم دچار معدودیت هائی بشویم و روزگار مردم ایران از این هم سیاه تر شود .
 من وقتی برای رفتن مقابل کاخ از خانه خارج بوسله بلند گو از مردمی که دعوتم را اجابت کرده بودند ابلاغیه رئیس شهربانی در آنها ایجاد خوف و وحشت نموده بود درخواست نمودم که بالاترین فداکاری این است از کسی صدا بلند نشود .
 حضرات آقایان نمایندگان محترم اگر فرض کنید که در آن معبر غیر از صدای گفش صدای دیگری نشد نشد بیان واقع است و سکوت سبب شد که نتوانستیم مارا ماجراجو قلمداد کنند و موفقیت نصیب ما بشود .
 اکنون لازم می دانم از آن مردم حساس وطن پرست از آن مردمی که رشد ملی خود را ثابت کرده اند صمیمانه تشکر کنم و از عرض این مقدمه مقصود آن است که امروز میخواهم از آقایان محترم و همکاران عزیزم این استعفا را بکنم که نسبت به طرحی که تهیه نموده ام و تا این ساعت کسی از آن مسبوق نیست شفاهاً اظهار موافقت و مخالفت نکنند نکات ذیل را مورد توجه قرار دهند:
 (۱) چنانچه بعضی از آقایان در خارج از جلسه کاری دارند من تأمل میکنم که تشریف ببرند و کار خود را انجام دهند تا اینکه در موقع شور و بحث از جلسه خارج نشوند و کسی نگوید که رفته اند با بعضی از مراکز حساس مشورت کنند
 (۲) من طرح خود را در ۴ نسخه تهیه کرده ام و محتاج است که ۱۴ نفر دیگر آن را امضاء کنند تا رسمیت پیدا کند بنابراین تمنی می کنم پس از قرائت چهار نفر از آقایان موافق برخیزند و بر من منت بگذارند و هر نسخه ای را لااقل بچهار امضاء برسانند تا اینکه بتواند مطرح شود
 (۳) در فوریت اول و دوم هیچکس بعنوان مخالف و موافق صحبت نکند و بر طبق معمول باقیام و قعود رای بدهند چنانچه نتیجه مشکوک باشد و بخواهند بر طبق ماده ۱۰۰ آیین نامه باورته اخذ رای کنند این جانب بر طبق ماده ۱۰۶ تقاضای رای مغفی خواهم نمود .
 در موقع بحث و شور هم اگر کسی مخالفت نمود موافقین از دادن جواب خودداری کنند و باین قناعت نمایند که عقیده و رای خود را بوسله مهر عقیده اظهار می کنند .
 حال باید دید که آقایان نمایندگان نکلیت مروضه را چه اندازه مورد توجه قرار میدهند . و چگونه آنها را در این جلسه اجرا میکنند
 اکنون استعفا می کنم اگر خارج از جلسه کاری نیست اجازه فرمائید طرح خود را قرائت کنم مجلس شورای ملی :
 خاطر آقایان نمایندگان مستعضر است پنجشنبه اول اردیبهشت ۱۳۲۸ مجلس مؤسسان مرکب از نمایندگان مرکز و ولایات تشکیل گردید و در اصل ۴۸ قانون اساسی تجدید نظر نمود و اصل تصویب

نشده است استعفا میکنم که اصلاح شود .
رئیس - اصلاح میشود، آقای تیمور تاش
 فرمائید .
تیمور تاش - بنظر بنده اصولا گاهی اتفاق میافتد که بر حسب موقعیت و جریانیکه در پیش است باید بشود از جود و خشکی این نظامنامه تا حد امکان گاست بهینمناسبت با وجود اینکه بنده پیروز حق صحبت داشتم چون موضوعی در میان بود که آقای فرامرزی میخواستند اظهار نظر بکنند بنده قسمتی از وقت خود را دادم به آقای فرامرزی و بقیه من کار بنی نکردم و لازم بود که ایشان آن بیانات را بفرمایند و بعد حق من محفوظ بود مخصوصاً آقای دکتر معظمی در آن جلسه فرمودند که حق شایر برای این جلسه محفوظ خواهد ماند و شما میتواند صحبت های خود را بیان کنید اینستکه بنده میخواستم عرض کنم که اگر بایستی امروز نطق قبل از دستور بشود ماها مقدم هستیم چون آقای دکتر معظمی که جلسه را اداره میکردند اینطور اظهار نظر فرمودند .
رئیس - من بصورت جلسه نگاه کردم اینطور نیست بنا بر این هر کس هر روز تبت نام میکند در آن روز میتواند صحبت بنماید، آقای فرامرزی نظری دارید .
فرامرزی - بنده خیر .
رئیس - يك نفر کسر است برای تصویب صورت مجلس بعد تصویب میشود (در این موقع همه کافی شد) صورت مجلس جلسات ۱۸ و ۲۱ - خرداد تصویب شد. آقای الهیار صالح فرمائید .
۲ - بیانات قبل از دستور آقایان: دکتر مصدق، اسلامی
صالح - بنده اینکه تبت نام کرده بودم برای قبل از دستور راجع به مطالباتیکه (رئیس - نمی فرمائید پشت تریبون) درباره لوله کشی تهران شده و دو سه موضوع دیگر چون آقای دکتر مصدق مطالب لازمتری دارند وقت خود را بایشان میدهم .
رئیس - آقای دکتر مصدق فرمائید .
دکتر مصدق - بنده قبلا لازم میدانم بجناب آقای وثیقی که گمان میکنم بجای آقای وزیر دارائی آمده اند عرض بکنم و از ایشان خواهم بکنم که همان رویه سلف خود را تعقیب بکنند .
وثیقی - بنده یوزارت دارائی نیروم .
دکتر مصدق - نیروید بسیار خوب پس کجا تشریف میبرید ؟
وثیقی - وزارت اقتصاد ملی .
دکتر مصدق - در جلسه چهارم خرداد ۲۲۹ ضمن نطق خود اشاره نمودم که سید رزم آراء وسایلی فراهم میکند که نخست وزیر بشود و اکنون بعضی اشخاص مطلع اینطور اظهار میکنند که در آتیه نزدیک یعنی ممکن است در ظرف همین هفته کابینه منصور استعفا دهد و ایشان خلعت این مقام را بر تن کنند .
 این است که لازم میدانم با صدای بلند نه تنها بگوش ملت ایران بلکه بسع عالمیان برسانم که ما

نشده است استعفا میکنم که اصلاح شود .
رئیس - اصلاح میشود، آقای تیمور تاش
 فرمائید .
تیمور تاش - بنظر بنده اصولا گاهی اتفاق میافتد که بر حسب موقعیت و جریانیکه در پیش است باید بشود از جود و خشکی این نظامنامه تا حد امکان گاست بهینمناسبت با وجود اینکه بنده پیروز حق صحبت داشتم چون موضوعی در میان بود که آقای فرامرزی میخواستند اظهار نظر بکنند بنده قسمتی از وقت خود را دادم به آقای فرامرزی و بقیه من کار بنی نکردم و لازم بود که ایشان آن بیانات را بفرمایند و بعد حق من محفوظ بود مخصوصاً آقای دکتر معظمی در آن جلسه فرمودند که حق شایر برای این جلسه محفوظ خواهد ماند و شما میتواند صحبت های خود را بیان کنید اینستکه بنده میخواستم عرض کنم که اگر بایستی امروز نطق قبل از دستور بشود ماها مقدم هستیم چون آقای دکتر معظمی که جلسه را اداره میکردند اینطور اظهار نظر فرمودند .
رئیس - من بصورت جلسه نگاه کردم اینطور نیست بنا بر این هر کس هر روز تبت نام میکند در آن روز میتواند صحبت بنماید، آقای فرامرزی نظری دارید .
فرامرزی - بنده خیر .
رئیس - يك نفر کسر است برای تصویب صورت مجلس بعد تصویب میشود (در این موقع همه کافی شد) صورت مجلس جلسات ۱۸ و ۲۱ - خرداد تصویب شد. آقای الهیار صالح فرمائید .
۲ - بیانات قبل از دستور آقایان: دکتر مصدق، اسلامی
صالح - بنده اینکه تبت نام کرده بودم برای قبل از دستور راجع به مطالباتیکه (رئیس - نمی فرمائید پشت تریبون) درباره لوله کشی تهران شده و دو سه موضوع دیگر چون آقای دکتر مصدق مطالب لازمتری دارند وقت خود را بایشان میدهم .
رئیس - آقای دکتر مصدق فرمائید .
دکتر مصدق - بنده قبلا لازم میدانم بجناب آقای وثیقی که گمان میکنم بجای آقای وزیر دارائی آمده اند عرض بکنم و از ایشان خواهم بکنم که همان رویه سلف خود را تعقیب بکنند .
وثیقی - بنده یوزارت دارائی نیروم .
دکتر مصدق - نیروید بسیار خوب پس کجا تشریف میبرید ؟
وثیقی - وزارت اقتصاد ملی .
دکتر مصدق - در جلسه چهارم خرداد ۲۲۹ ضمن نطق خود اشاره نمودم که سید رزم آراء وسایلی فراهم میکند که نخست وزیر بشود و اکنون بعضی اشخاص مطلع اینطور اظهار میکنند که در آتیه نزدیک یعنی ممکن است در ظرف همین هفته کابینه منصور استعفا دهد و ایشان خلعت این مقام را بر تن کنند .
 این است که لازم میدانم با صدای بلند نه تنها بگوش ملت ایران بلکه بسع عالمیان برسانم که ما

مجلس شورای اسلامی و مجلس سنا را جداگانه و با هر یک از آنها بوجه فرمان انتخابی منحل کرد. در همان فرمان انحلال کلمات اختلافی که در این انتخابات نیز بود...

گند ولی اکنون که مجلس سنا هست هر وقت چنین اختلافی روی داد راه انحلال باز است و مجلس سنا بوظیفه خود عمل میکند. نظر باینکه تجدید نظر در قانون اساسی را باید مجلس مؤسسانی بکنند که اعضای آن نمایندگان حقیقی ملت باشند و مجلس مؤسسان منعقد در اول اردی بهشت ماه ۲۸ این شرط را واجب نموده است...

را زد گردید زیرا مجلس مؤسسان را باید از آنوقت قهری رفع شبهه از مردم میشود اگر این طرح را رد کردیم بوجه ولایت حق مردم را می مجلس و مجلس مؤسسان عینیکدام را رأی حقیقی ملت نمیدانند حالا این طرح است از آقایان خواهش میکنم چهار نفر برخیزند و هر يك نسخه را بجهت امضاء برسانند که مطرح خود بعد اگر مایلند رأی خودشان را اظهار بکنند هرچند در آن میبایست که حالا بنده چهار نفر جویند میبایست که برخیزند هر یک ناصر نصرانی (در ابصوفی ۴ نفر آقایان یکی - اللهیار صالح - دکتر شایگان - دکتر جانی هر يك يك نسخه از طرح را از آقای دکتر مصدق برای امضاء گرفتند) باز هم نمایندگان جبهه ملی تیمورتاش - جوانمردی که صرفاً باطاعت نیست بگذارید ما هم حرفمان را بزنیم رئیس - موضوعی مطرح نیست نطق قبل از دستور است

دکتر مصدق - اصل ۴۸ قائم مقام اصل ۴۸ مجلس مؤسسان جدید میشود یعنی اصل ۴۸ که از طرف نمایندگان حقیقی ملت در اول مشروطیت بوده قائم مقام اصل ۴۸ مجلس مؤسسان میشود. تیمورتاش - آقای رئیس این که نیست. جمال امامی - خلاف قانون است. رئیس - موضوعی مطرح نیست. نطق قبل از دستور کرده اند و سه نفر از آقایان ناطقین نوشتن را بایشان داده اند. همت دقیقه هم بیشتر وقت باقی نیست. اسلامی - بنده که نوبت خود را ندارم آشتیانی زاده - خوب حالا لطف بفرمائید رئیس - شما آقای اسلامی وقتتان را واگذار نمیکند؟ اسلامی - بنده نوشته ام مطالبی دارم و بایستی عرض کنم و این موضوع فعلاً مطرح نیست وقتی که قبل از دستور تمام شد مطرح بشود که نمایندگان اظهار عقیده بکنند. دکتر مصدق - بنده استدعا میکنم کسر کار وقتتان را بپندمید. اسلامی - بنده عرضی ندارم ولی روی این موضوعی که مطرح فرمودید بایستی صحبت شود. دکتر مصدق - البته این فرمایشات سر کار در نظر گرفته خواهد شد. آقای دکتر شایگان شما میباید بگردانید که بعد نگویید بپولی ما نیاوردند. بنده به بعضی ایمان در قضا است. امامی اهری - بنده با کمال صراحت عرض میکنم که این طرح بضرر مجلس است. جمال امامی - آقای رئیس شما بفرمائید رئیس - هیچ الزامی ندارد کسی امضاء بکند اگر خواستند آقایان امضاء میکنند و در غیر اینصورت خیر بنده هم معترضم که باید طرح در خارج وقتی که موجبات قانونیش تمام شد در مجلس مطرح شود و یک فراکسیونهایی هست که مطالبی که مطرح میشود باید در

مجلس مطرح هر دو آقایان باید در خارج مطرح کردید. نوری الدین امامی - ما چه صلاحیت داریم که کل مجلس مؤسسان را تیر بزنیم. حائری زاده - حکما صلاحیت داشت آن مجلس مؤسسان. دکتر مصدق - بنده خاطر دارم وقتی طرح نفت را در این مجلس عنوان کردم عرض ۱۶ امضاء ۸۰ امضاء شد بعد آقایان رفتند در خارج کوشش کردند که امضایشان در صورت جلسه نوشته نشود. تیمورتاش - چه طرحی؟ دکتر مصدق - طرح لایحه نفت. تیمورتاش - بنده که آنرا امضاء کردم همان تیمورتاش سابقم بنده آقای دکتر اگر اجازه بفرمائید عرض کنم. دکتر مصدق - این طرح را بنده میباید منظور آوردم با بوظیفه خودمان عمل کردیم آقایان معتقدید خدای حافظی میکنم و استدعا میکنم که بنده را از همکاری خودتان اخراج بکنید (تیمورتاش - اجازه بفرمائید صحبت بشود و ما هم عرض کنیم که چه می خواهیم بگوئیم). نوری الدین امامی - آقا طبق ماده ۹۰ بگذارید صحبت کنیم. شوشتری - بنده طبق ماده ۹۰ اعتراض دارم. اخبار نظامنامه ای دارم. اسلامی آقا نوبت بنده است بنده اسم نوشته ام، قبل از دستور سومی بنده هستم. رئیس - شما ده دقیقه میتوانید صحبت کنید بفرمائید (شوشتری - بنده اخبار دارم). اسلامی - عرض کنم که بنده مجبورم قبلاً صحبتی که خودم داشتم و خیلی هم مهم است بگذارم کنار و فرمایشاتی که جناب آقای دکتر مصدق فرمودند تا آنجائی که بنده میتوانم و شاید نظر همه آقایان باشد جوابی عرض کنم. البته مقصود این نکته را ناگزیرم عرض کنم که جناب آقای دکتر و آقایان اقلیت تصدیق میکنند که از وقتی که مجلس شورای ملی دوره شانزدهم افتتاح شد هر طرح قانونی که تهیه کردند اگر ۸ نفر امضاء کرده اند همیشه امضای بنده هم بوده برای اینکه میدهم و اصلاً بایک حسن نیتی میخواهند که یک کاری برای مملکت بشود، دو یاسه طرح دادند که امضای بنده هم پای آنهاست تا شدیم ۱۵ نفر که آنها بتوانند طرحشان را قدیم بکنند و البته ایشان مرد اصولی هستند، دکتر حقوق هستند وقتی که ما طفل بودیم اسم ایشان را میشنیدیم دکتر مصدق، دکتر مصدق معروف بودند و ما ایشان احترام داشتیم حالا هم احترام میکنیم همه آقایان نمایندگان مجلس آمده اند اینجا که خدمت کنند آن وقت يك دفعه همرا وانسن باینکه در آینده نمایندگان واقعی می آیند، آقا ۱۳۰ نفر نماینده باید در این مجلس بیاید و امسال چند هزار نفر داوطلب بودند هر انتخاباتی که شما بکنید بنده الان امروز اینجا اعلام میکنم این قانون انتخاباتی که آورده اند يك پول ببرد نبخورد

نمایندگان مجلس شورای اسلامی باید در دوره تقنینیه مصوم باشند و تصور کنند که در یک دوره تقنینیه غیر از صلاح مملکت نمیتوانند کاری بکنند. این پیشنهاد را بنده کردم که آقایان نمایندگان محترم معکم بر جای خودشان بنشینند و هر لایحه ای و هر مطلبی که از شما میخواهند روی اصل آزادی و روی اصل دموکراسی رأی بدهید حالا نخواستید نخواستید. بنده میگویم که میخواهم تا بمریم بوظیفه خودم عمل کنم (نمایندگان - همه همین طورند) و تاریخ شهادت بدهد که من يك فردی از افراد این مملکت هستم که از همه چیز خودم در راه خیر و صلاح مملکت میکنم حالا شما میخواهید مرحمت زیاد بنده بفرمائید باین مجلس فقط برای خدمت آمده ام من عالم مساهد نیست، من ناخوشم، دیشب طیب آمد گفت اگر دو ماه استراحت نکنید خطر بشما متوجه میشود اینست که بنده از آقایان نمایندگان محترم خدا حافظی میکنم و استدعا میکنم که بنده را از همکاری خودتان اخراج بکنید (تیمورتاش - اجازه بفرمائید صحبت بشود و ما هم عرض کنیم که چه می خواهیم بگوئیم). نوری الدین امامی - آقا طبق ماده ۹۰ بگذارید صحبت کنیم. شوشتری - بنده طبق ماده ۹۰ اعتراض دارم. اخبار نظامنامه ای دارم. اسلامی آقا نوبت بنده است بنده اسم نوشته ام، قبل از دستور سومی بنده هستم. رئیس - شما ده دقیقه میتوانید صحبت کنید بفرمائید (شوشتری - بنده اخبار دارم). اسلامی - عرض کنم که بنده مجبورم قبلاً صحبتی که خودم داشتم و خیلی هم مهم است بگذارم کنار و فرمایشاتی که جناب آقای دکتر مصدق فرمودند تا آنجائی که بنده میتوانم و شاید نظر همه آقایان باشد جوابی عرض کنم. البته مقصود این نکته را ناگزیرم عرض کنم که جناب آقای دکتر و آقایان اقلیت تصدیق میکنند که از وقتی که مجلس شورای ملی دوره شانزدهم افتتاح شد هر طرح قانونی که تهیه کردند اگر ۸ نفر امضاء کرده اند همیشه امضای بنده هم بوده برای اینکه میدهم و اصلاً بایک حسن نیتی میخواهند که یک کاری برای مملکت بشود، دو یاسه طرح دادند که امضای بنده هم پای آنهاست تا شدیم ۱۵ نفر که آنها بتوانند طرحشان را قدیم بکنند و البته ایشان مرد اصولی هستند، دکتر حقوق هستند وقتی که ما طفل بودیم اسم ایشان را میشنیدیم دکتر مصدق، دکتر مصدق معروف بودند و ما ایشان احترام داشتیم حالا هم احترام میکنیم همه آقایان نمایندگان مجلس آمده اند اینجا که خدمت کنند آن وقت يك دفعه همرا وانسن باینکه در آینده نمایندگان واقعی می آیند، آقا ۱۳۰ نفر نماینده باید در این مجلس بیاید و امسال چند هزار نفر داوطلب بودند هر انتخاباتی که شما بکنید بنده الان امروز اینجا اعلام میکنم این قانون انتخاباتی که آورده اند يك پول ببرد نبخورد

یکشاهی نبود نبخورد (صحیح است) يك قانونی آورده اند که مجلس شورای اسلامی نمیتواند تصویب بکند برای اینکه با هم دست دولت بد کار است شما فردا یا یکسال دیگر خواهید رفت. این قانون انتقابات از آن قوانینی نیست که مجلس شورای اسلامی بتواند رویش مبنطوری رأی بدهد (صحیح است) برای اینکه بسیاری از مولود است که دست دولت بیشتر باز شده، تقلبات زیادتر خواهد شد اینستکه این قانون دردی را دوا نمیکند و اینکه حمله بشود که انتقابات همه جا خراب بوده اینهم بسیار حرف ناحسابی است (صحیح است) بنده اینجا عرض میکنم و میگویم اگر آقای دکتر می خواهند ما همکاری کنیم بایستی همیشه روی اصول و مقررات رفتار کنند بنده بنوبه خودم عرض می کنم این ما زنده ان است همیشه آقایان در تابستان یا ایام حید برامسر و بابلسر تشریف میبرند آنجا يك سؤالی از مردم بکنند که هیاس اسلامی یا وکیل دیگر ما زنده ان آبا برای مردم کار می کند؟ بنده خودم را عرض می کنم و حتی که بنده هر چه داشتم در این دوره که آمدم اینجا خرج کردم و دوندگی برای مردم کرده ام در خانه ام هم باز است، برای مردم جان می کنم مصدق را گوش کنم من خودم را حرف آقای دکتر مصدق را گوش کنم من خودم را وکیل مردم میدانم همه آقایان هم میدانند ۶۴۸۷ نفر وکیل نشدند اینجا ناراضی خواهند بود شما خیال میکنید راجع با انتقابات تهران چیزی نگفتند؟ بنده عرض می کنم شما احترام دارید، ایشان احترام دارند و الله مجلس شورای ملی می خواهد کار کند. دلیلش هم اینست که بنده و همه ای همیشه طرحهای شما را امضاء می کنم بنده که يك فرد کوچکی هستم هر طرحی که شما می نویسید امضاء می کنم، شما يك مرد اصولی هستید می آید در مجلس نطق قبل از دستور بکنید، بنده هم صبح چائی نخوردم ساعت ۶ آمدم اینجا اسم نویسی کردم، جناب آقای اللهیار صالح و آقای نریمان هم تشریف داشتند بنده دیدم شرحی فرمودند که وقتتان را بدهید بن و لی آقا قدر حین نطق قبل از دستور، می شود يك طرحی داد؟ شما اگر می خواهید تظاهر کنید بین مردم استغفر الله تظاهر نمیگویم، ما هم يك وظیفه می داریم، اینکه میگویند دیکتاتوری شده است، اینجا مجلس شوری است در اینجا باید مشورت کنیم، صحبت کنیم ما مطالعه میکردیم و صحبت میکردیم که آقا باین دلیل من امضاء میکنم یا امضاء نمیکند و بنده از کسانی بودم که امضاء میکردم ولی با این طرزى که شما دارید رفتار میکنید، نمیتوانستم امضاء کنم. بنده استدعا میکنم که با يك چوب همه را نرانید، اگر میخواهید کار کنید، اینجا همه نمایندگان آمده اند که با يك روح صمیمیت کار کنند ولی این طرز کار نیست بیرون میگویند دکتر مصدق میخواهد هر چه عقیده دارد بر مردم تحمیل کند عقیده ایشان خیلی مقدس، خیلی محترم، اما ایشان نمیتوانستند نطق قبل از دستورشان را بکنند. بنده هم طرح دونوردی همیشه

بنده در این مورد بیش از این عرض نمیکنم و با آقایان اطینان میدهیم همانطوریکه مکرر عرض کردم دلیل همکاری ما با شما اینست که هر وقت شما هر طرحی دادید بنده خودم همیشه امضاء کرده ام و ولی جناب آقای دکتر بقائی این راهش نبود که اینطوری بکنید الان آقای دکتر مصدق باز هم تهر کردند. حالا مردم در خارج اینطور خیال میکنند که ایشان یک عملی میخواستند بکنند که تمام این گرسنه هاسیر بشوند. تمام این بیکارها مشغول کار بشوند و آقایان نگذاشتند. در صورتیکه بنده عقیده دارم که اگر من مانع این کار هستم، حاضریم بروم در خانه ام بنشینم شاید آقایان باشند که این نظر را داشته باشند (دکتر بقائی - کار اینست که جلو تحریرات حکومت دیکتاتوری گرفته بشود) بلی آنرا هم بنده باشما همعقیده هستم. ملت ایران دیگر بهیچ قیمت زیر بار حکومت دیکتاتوری نمیرود. (آشتیانی زاده - الان رفته) (دکتر شایگان - خدمت شاهم خواهند رسید) خواهید دید که آرزوی اکثر این نمایندگان باشما حاضرند که فدا کاری کنند و باید از روی جنازه شان بگذرند شما هشت نفر تنها نخواهید بود (دکتر شایگان - متأسفانه دیر خواهد بود) امامطلبی که میخواستم عرض کنم.

رئیس - دیگر وقت زیادی ندارید آقای اسلامی

اسلامی - بلی بنده مطالب خیلی زیاد بود ولی یک موضوعی را عرض میکنم و بقیه را میگذارم برای وقت دیگر، و اماموضوع دیگری را که میخواستم عرض کنم و میترسم وقت تمام بشود، الان اطلاع دادند که یک عده پلیس رفته اند به بیمارستانها، این دانشجویانی که در دانشکده پزشکی هستند، خواسته اند بزور بپرند برای امتحان، و من می خواستم عرض کنم که اگر یک تصادمی بشود بین دانشجویان و پلیس ممکنست یک اتفاقاتی پیش بیاید. الان رفته اند در بیمارستان نجات و کافتی نوشته اند که پلیس آمده آنجا که آنها را بزور ببرد سر جلسه امتحان حالا بنده صحت و سقمش را نمیدانم. و باین اعتصاب دارند ترنک سیاسی می دهند درحالی که در این اعتصاب هم مجلس شورای ملی و هم دولت تصدیق کرد که اینها حق دارند و کنار آمدند و رفتند سر کلاس ولی وقتی مصححین گفتند دیدی مایش بردیم به آقای رئیس دانشکده برخورد. خوب آقا اینها طفلند معلم پیر روحانی است آمدند گفتند شما در اعتصاب رعایت دیسپلین را نکرده ای من نمیدانم دیسپلین یعنی چه؟ اگر اینها منتهی سیاسی هستند و باینجاها می بنویسند دارند قانون هست، اینها را تعقیب کنید، ما هم مستحضر بشویم، اما بیخود تحریک نکنید اگر یک دانشجویی گفته است دیدید ما بیش بردیم اینکه حرفی نیست. عرض کنم که آقایان نمایندگان محترم شاید این سه چهار روز در روزنامه ملاحظه فرموده اند که در اطراف نامه آقای جان و ابلی سفیر کبیر سابق امریکا در ایران بکنگره زیاد قلمفرسایی شده. . . .

رئیس - دودقیقه بیشتر وقت ندارید.

اسلامی - شاید متن این نامه بنظر آقایان نرسیده باشد. بنده متن نامه را پیدا کرده بودم که اینجا بخوانم ولی چون دو سه ستون روزنامه است وقت نمیرسد که بخوانم خلاصه آن را عرض میکنم متن نامه ای که بنده بدست آوردم در تمام قسمتهایش هیچ صحبتی از کمک مالی و اقتصادی نیست تمام میگوید که بایران کمک نظامی کنیم اسلحه بفرستیم چه بکنیم و حال اینکه با فرمایشاتی که اعلیحضرت همایونی در امریکا فرمودند که با کمک مالی و اقتصادی بشود عرض میکنم که لازم است کمک اقتصادی و مالی بر کمکهای دیگر مقدم باشد هیچ کمکی تا حالا نشده است من تمجیب میکنم سفیر کبیری که دو سال در این جا بوده و اوضاع مملکت را دیده در نامه ای که بکنگره داده هیچ ذکری از کمک اقتصادی بیان نیاورده و حال اینکه ما همه میدانیم اگر دلشان میسوزد و فرار است که جلوی سیل کونینم گرفته شود باید شکم مردم را سیر کرد و در درجه اول باید برای آنها نان داد و بکنیم خرید ما کنیم خریدیم پول دادیم عقیده بنده این است و عقیده اکثر مردم این است که باید اول کمک اقتصادی بشود بنده نمیدانم آقای سفیر کبیر امریکایی اطلاع هستند یا اینکه بنده نمیتوانم درک کنم در آن نامه ذکری از کمک اقتصادی نکرده شاید هم بنده چون یک قسمت از نامه را از روزنامه کیهان گرفتم شاید در مقدمه اش ذکری کرده باشد بهر صورت استعفا میکنم (فرامرزی - دولت اگر مقتضی میدانند در مجلس علنی توضیحی در این باب بفرمایند.

صفائی - این کمک از لحاظ ملت ایران نیست از لحاظ نظامی و برای خودشان است بران خاطر ملت ایران نیاید کمکهای بکنند.

رئیس - آقای اسلامی وقت شما گذشته و حاله تفرز آقایان بعنوان ماده ۹۰ میخوانند اظهاراتی بکنند ولی فعلاً آقای نخست وزیر بیاناتی دارند آقای نخست وزیر بفرمائید.

۳- معرفی آقای صادق وثیقی بوزارت اقتصاد ملی و بیانات آقای نخست وزیر راجع بفتخت وزارت

نخست وزیر - آقای صادق وثیقی بوزارت اقتصاد ملی معرفی میکنم (سارک است) چون در موضوع نفت اشاره شد و اظهار شد از طرف یکی از آقایان که گزارشهایی را میخواهند ببینند بنده این موقع را مقتم بشمرم و نظر دولت را بر عرض آقایان میرسانم نظر دولت این است که چون قضیه نفت از مسائل مهم مملکتی است و همه آقایان استحضار دارند در دوره ۱۰ تقنینیه اواخر دوره مطرح شده بود و مذاکرات ناقص ماند و به نتیجه نرسید و منتهی شد به خاتمه دوره تقنینیه در صورتیکه صلاح دولت و مملکت اینست که تکلیف اینکار معلوم شود (صحیح است) تقاضای دولت اینست که آقایان موافقت فرمایند این موضوع جزء دستور واقع شود (دکتر بقائی - تا جواب ایرادات داده نشود نبشود مطرح بشود)

حالا عرض میکنم قاضا میشود یک کمیسیون خاصی برای این موضوع تشکیل شود هر طور که آقایان صلاح بدانند از شب از نمایندگان شب ازهر شب دو نفره نفر یک کمیسیون خاصی تشکیل شود آنوقت تمام مسائل مربوط بفتخت وهر ایرادی که بوده است یا هر لایحه ای که بوده است بآن کمیسیون برود و دوسیه اینکار هم به کمیسیون بیاید.

(دکتر بقائی - تا جواب ایرادات را ندهید هیچ کمیسیون صلاحیت رسیدگی ندارد) آقا این کار باید در یک کمیسویی بشود اینجا که نبشود در تمام جزئیات وارد شد. خیلی جزئیات هست خیلی مسائل هست مکاتبات هست گزارشات هست و همه به اختیار کمیسیون گذاشته میشود و آقایانی که نمایندگان شب هستند آنجا تشریف می آورند دولت هم حاضر است و تمام دوسیه و سوابق را می آورند آنجا و آقایان میبینند و تکلیف این کار را معین میکنند و بقیه بنده معوق ماندن این قضیه بصلاح مملکت نیست (صحیح است) و تقاضای دولت این است که به تشکیل این کمیسیون آقایان تصمصیم بفرمایند دولت هم بوظیفه خودش عمل خواهد کرد امیدوارم آقایان نمایندگان هم با فکر روشن و نظر خیر خواهانه ای گذارند کاملاً وارد بشوند و این قضیه معوق را تکلیفش را تعیین و روشن بفرمایند

۴- بیانات آقایان تیمورتاش - جمال امامی، شوشتری بعنوان ماده ۹۰ آئین نامه

رئیس - آقای تیمورتاش طبق ماده ۹۰ بیاناتی دادند (آشتیانی زاده - جناب آقای رئیس وارد دستور شویم) نه آقا بر طبق ماده ۹۰ صحبت میکنند

تیمورتاش - بنده میخواستم قبلاً عرض کنم به عقیده بنده نقش بد است از خدا اگر شود کس رفیع - خواهش میکنم خدا را مستثنی بکنید خدا فحش نمیدهد

تیمورتاش - اجازه فرمودید بنظر بنده بیاناتیکه جناب آقای دکتر مصدق فرمودند و بنده در این جلسه اولین باری بود که شنیدم و لکن از آقایان نمایندگان شنیدم که در جلسات دیگر هم ایشان مکرر تکرار فرموده اند که کواکلت ملی منحصر است بعهده ممدودی (دکتر بقائی - این حرف را نگفتند آقا) بنده با این حرف مخالفم و میخواهم عرض کنم که دور از نزاکت است که چنین فرمایشی بکنند بنده دو سال تمام با ایشان افتخار همکاری داشتم نمیتوانم باور کنم که یک چنین بیانی را فرموده باشند البته عقیده آزاد است و هر کس در بیان عقیده خودش آزاد است ولی هر کس باید در یک معیاد آزادی بیان مطلب بکنند کسانی که از حکومت دیکتاتوری خیلی تنفر دارند و همیشه هم اظهار تنفر می کنند بنظر بنده باید مقدم باشند و نگذارند و راضی نباشند که ترور عقاید بشود جناب آقای دکتر مصدق امروز طرحی پیشنهاد فرمودند که بقول خودشان تا امروز احدی از این طرح مطلع نبوده است بنده در کیفیت و کیفیت این طرح کاری ندارم و لکن قدر مسلم این است که خلاف طرز عمل

پارلمانی است که بیایند و بفرمایند که من از شما توقع دارم که هیچگونه صحبتی در اطراف این موضوع نکنید و فقط و فقط رأی بدهید که این طرح مورد قبول هست یا نیست این اساس مطلب است بنظر بنده اصل عهده این است که طرز عمل پارلمانی چنین نیست بنده با ایشان حق جسارت ندارم که بخواهم به ایشان درس بدهم ولی صحبت این است که بدون این که طرح مطرح بشود و بدون اینکه خوب و بدش گفته شود بنظر بنده معقول نیست که این طرح مطرح بشود اما نکته اساسی دیگر اینست که می بینم هر ساعت هر آن بوسیله انواع مختلف ایجاد تشنج ایجاد دو دستی ایجاد نفاق، ایجاد کدورت بین اشخاص می شود متنگه عقلم قاصر است که عرض کنم از کجا سرچشمه بگیرد و منظور چیست و لکن قدر مسلم این است و اینرا با کمال وضوح عرض میکنم هر کس که باین تشنج باین اختلافات باین آتشی که امروز میسوزد دامن بزند قطعاً بر خلاف مصلحت ایران اقدام کرده است (صحیح است) داستان مجلس مؤسسان خوب باید (من نبودم) امری است علیحده و جزو برنامه عمل مجلس نیست مجلس در این زمینه باید رأی بدهد باید مطرح بشود و خواهد شد اما امروز آمدن و گفتن الا لله باید این در را ببندید و از این مجلس بیرون نروید یا اینکه حتی را که یک عده ای به شاه مملکت داده اند از ایشان سلب بکنید میگویم این صلاح کشور نیست (صحیح است) من اینجا میگویم صلاح کشور نیست حتی را که (بعق یا نا حق من کاری ندارم) داده شده است به شاه مملکت در آن واحد از ایشان سلب بکنیم و این را موجب وسیله یک تقار و کدورت بیشتری قرار بدهیم (دکتر بقائی - احسن برشا) بلی احسن بر من جناب آقای دکتر بقائی احسن بر من برای اینکه احساسات شخصی خودم را برای صلاح مملکت زیر پا میگذارم (دکتر بقائی - بنده گفتم احسن برشا نگفتم که نه احسن) (ژنک رئیس)

رئیس - این ماده ۹۰ است که اگر نطق کسی را کسی تعریف کرد در آن قسمت توضیح داده شود.

تیمورتاش - بنابراین من استعفا میکنم از جناب آقای دکتر مصدق با کمال یوزش اگر جسارت کردم ایشان به مجلس مراجعت بفرمایند (مکی تشریف دارند دکتر مصدق تا آخرین قطره خونش را میریزد افتخار ما این است که کشته بشویم در راه آزادی) بهر تقدیر بنده استعفا میکنم (مکی - مرحوم تیمورتاش هم این بیانات را در ۱۳۰۴ پشت این تریبون کرد) نگذار کار با اینجا بکشد که من دهنم را باز کنم بنده استعفا میکنم این طرحی که پیش آمده و این طرح را تقدیم مجلس کرده اند (فلا که مورد بحث نیست) آقای دکتر مصدق تصور فرمایند که مجلس قصوری در انجام وظیفه اش میکند تصور این را فرمایند که میهن پرستی و وطن پرستی و ریختن خون در راه آزادی منحصر با فراد مخصوصی است (صحیح است) (دکتر شایگان - تا مردم چه بگویند)

جمال امامی - اصول مسئله ای که وارد مملکت بدبخت ما میشود قلب ما بخت میشود معلوم خودش را از دست میده در قالب تنیبات و شهوات و افراض ما ریخته می شود این بختی است که خیلی وسیع است یک روز باید بنشینیم حلاجی کنیم این منشاء بدبختی های این مملکت است یکی از آن اصول مسئله ای که بنام اساس تمدن امروز اغلب ملت های متدین دنیا قبول کرده اصول دمکراسی و پارلمانتاریسم است این یک شکل در هر جای دنیا هست ولی اینجا به آن شکل نیست دمکراسی یعنی حکومت مردم بوسیله قانون، قانون چیست؟ قانون بندی است قیدی است که برای رفاه جامعه بوسیله افراد جامعه بدستور پای مردم میزند تا تجاوز بر حقوق دیگران نکنند من از شما انصاف میخواهم مروت میخواهم شامرا بوجدانان فردی از افراد این مملکت یا احدی از احاد این مملکت این اصل را قبول دارد؟ قانون در نظر ما یک هوسی است یعنی میل ما اگر اجرا نشود آن قانون نیست شتر قانون را در خانه هر کدام ما بخوابانند رد می کنیم و این قانون بیچاره جانی ندارد جز اینکه برود در بیخوله های پائین شهر مسکن کرده و از آنجا بشکل چاقو کش بشکل دزد بیرون می آید از لابلای اوراق بشکل ناسزا بیرون می آید باین استفاده است که ما از قانون و دمکراسی کرده ایم خلاصه اش هر چه ما قانون نمیخواهیم ما امیال خودمان را میخواهیم بدلباس قانون بریزیم این اصول پارلمانتاریسم نیست که رئیس جبهه آزادیخواهان باید در مجلس پیشنهاد بکنند و بگوید اگر چنین نکردید من قهر میکنم میوم آقا در مجلس اکثریت حاکم است (دکتر بقائی - میخواهد قهر بکنند برود کجای این خلاف آزادی است) نباید تهدید بکنند (دکتر شایگان - کجا تهدید کردند) (امامی خوشی - آقای دکتر بقائی ساکت باش) (انتشار صادقی - آقای دکتر بقائی بگذار حرفشان را بزنند) (دکتر بقائی - چشم روشن آقای انتشار صادقی چشم روشن) آقای دکتر بقائی شما که در اروپا تحصیل فرموده اید این طرز تقدیم یک طرحی است (دکتر بقائی - کجایش خلاف است) همه جایش از سر تا ته (دکتر بقائی - خود شاد در مجلس طرحی را به ۸۰ امضا رسانیدند) این غیر از آن است در آن صحبت کردیم حرف زدیم ما دفاع کردیم این غیر از آن است و در صلاحیت ما نیست این برخلاف مشروطیت است صحبت اینجاست رقا شما میدانید ما هم میدانیم صحبت این نیست که قانون فلان رایاوری از روز اول هم نمیدانم آقای نخست وزیر چرا تشریف بردند با ایشان مصلحت اندیشی کردند چرا با بنده استشاره نکردند که فلان قانون را میگویم یا نیآوریم (صحیح است) و بنده مخالفت میکنم با طرح این قوانین دو سال دیگر از وقت مجلس باقی است لایحه استغابا در موقع خودش مطرح می شود قانون مطبوعات هم که بقدر کافی آزادی دلرته نصش هم که میدهد چه ایرادی دارد عیالاً اگر

بنده در این مورد بیش از این عرض نمیکنم و با آقایان اطینان میدهیم همانطوریکه مکرر عرض کردم دلیل همکاری ما با شما اینست که هر وقت شما هر طرحی دادید بنده خودم همیشه امضاء کرده ام و ولی جناب آقای دکتر بقائی این راهش نبود که اینطوری بکنید الان آقای دکتر مصدق باز هم تهر کردند. حالا مردم در خارج اینطور خیال میکنند که ایشان یک عملی میخواستند بکنند که تمام این گرسنه هاسیر بشوند. تمام این بیکارها مشغول کار بشوند و آقایان نگذاشتند. در صورتیکه بنده عقیده دارم که اگر من مانع این کار هستم، حاضریم بروم در خانه ام بنشینم شاید آقایان باشند که این نظر را داشته باشند (دکتر بقائی - کار اینست که جلو تحریرات حکومت دیکتاتوری گرفته بشود) بلی آنرا هم بنده باشما همعقیده هستم. ملت ایران دیگر بهیچ قیمت زیر بار حکومت دیکتاتوری نمیرود. (آشتیانی زاده - الان رفته) (دکتر شایگان - خدمت شاهم خواهند رسید) خواهید دید که آرزوی اکثر این نمایندگان باشما حاضرند که فدا کاری کنند و باید از روی جنازه شان بگذرند شما هشت نفر تنها نخواهید بود (دکتر شایگان - متأسفانه دیر خواهد بود) امامطلبی که میخواستم عرض کنم.

رئیس - دیگر وقت زیادی ندارید آقای اسلامی

اسلامی - بلی بنده مطالب خیلی زیاد بود ولی یک موضوعی را عرض میکنم و بقیه را میگذارم برای وقت دیگر، و اماموضوع دیگری را که میخواستم عرض کنم و میترسم وقت تمام بشود، الان اطلاع دادند که یک عده پلیس رفته اند به بیمارستانها، این دانشجویانی که در دانشکده پزشکی هستند، خواسته اند بزور بپرند برای امتحان، و من می خواستم عرض کنم که اگر یک تصادمی بشود بین دانشجویان و پلیس ممکنست یک اتفاقاتی پیش بیاید. الان رفته اند در بیمارستان نجات و کافتی نوشته اند که پلیس آمده آنجا که آنها را بزور ببرد سر جلسه امتحان حالا بنده صحت و سقمش را نمیدانم. و باین اعتصاب دارند ترنک سیاسی می دهند درحالی که در این اعتصاب هم مجلس شورای ملی و هم دولت تصدیق کرد که اینها حق دارند و کنار آمدند و رفتند سر کلاس ولی وقتی مصححین گفتند دیدی مایش بردیم به آقای رئیس دانشکده برخورد. خوب آقا اینها طفلند معلم پیر روحانی است آمدند گفتند شما در اعتصاب رعایت دیسپلین را نکرده ای من نمیدانم دیسپلین یعنی چه؟ اگر اینها منتهی سیاسی هستند و باینجاها می بنویسند دارند قانون هست، اینها را تعقیب کنید، ما هم مستحضر بشویم، اما بیخود تحریک نکنید اگر یک دانشجویی گفته است دیدید ما بیش بردیم اینکه حرفی نیست. عرض کنم که آقایان نمایندگان محترم شاید این سه چهار روز در روزنامه ملاحظه فرموده اند که در اطراف نامه آقای جان و ابلی سفیر کبیر سابق امریکا در ایران بکنگره زیاد قلمفرسایی شده. . . .

رئیس - دودقیقه بیشتر وقت ندارید.

